



Montessori vzdělání je pro každé dítě, ALE NE PRO KAŽDÉHO RODIČE

Veronika Kotůlková je ředitelkou základní školy Labyrint v malé obci ve Slezsku. Jaká byla její životní cesta? Po studiu učitelství angličtiny a němčiny zůstala na půdě vysoké školy. Doktorát dodělávala v Německu, kde s rodinou několik let žila. Po návratu do Čech si čím dál víc uvědomovala, že pracovat s dětmi je třeba už od nejtútlejšího věku. Poslední kapkou na cestě k Labyrintu byla zkušenost nejstarší dcery v klasické základní škole. ZŠ Labyrint Lhota u Háje ve Slezsku je mezi montessori školami popelkou, protože má i druhý stupeň.

TEXT: GABRIELA JURÁNKOVÁ, FOTO: ARCHIV

Z nejstarší dcery jste po zkušenostech ve státní základní škole udělali domškoláka. Proč?

Nebylo možné se domluvit. Paní učitelky se neuměly smířit s tím, že naše dcera už v první třídě čte. Třída teprve slabikovala a ona musela slabikovat s nimi. Když jsem paní učitelku prosila, zda by si mohla moje dcera v době slabikování ostatních vzadu potichu číst svou knihu, dozvěděla jsem se, že by to kazilo morálku třídy. Anebo jsme podepsali úkol z matematiky, který byl sice dobře vypočítaný, ale nebyl úhledně napsaný, a zase na-

stal problém. Takže jsme si ji místo čtvrté a páté třídy nechali doma.

Nápad založit montessori školu se začal rodit kdy?

Už v podstatě v Německu. Obě naše starší dcery tam chodily do univerzitní školky a ta byla shodou okolností montessori. Koncept mě velmi oslovil svou přirozeností. Už v Německu jsem začala sbírat informace a navštěvovat kurzy. Po návratu domů jsem se kontaktovala s lidmi, kteří si spolu se mnou začali s myšlenkou vlastní školy pohrávat.

Montessori základní škola v Opavě pak ale vznikla.

A mladší dcera tam i nastoupila - to bylo v roce 2012. Ono to zní jako klišé, ale já ji mohla porovnat s první dcerou, které se v klasické škole rychle vytratil z očí zájem.

To, co chybí v klasických základních školách, je individualizace. Vaše nejstarší dcera je toho důkazem. Ale domškoláctví asi taky není pro dítě ideální...

Jednoznačně chybí socializace. A v našem moravskoslezském chvostu chybí s domškoláctvím zkušenost. Snažili jsme se sehnat spřízněné rodiny, ale našli jsme jen jednu. Děti se mezi námi střídaly, ale nebylo to ideální.

Právě opavská montessori se stala i vaším zaměstnavatelem. Státní montessori škola v Česku není tak často vidět.

Působila jsem tam jako učitelka angličtiny a předsedkyně spolku rodi-

čů. Nicméně magistrát Opavy nechtěl podpořit druhý stupeň. Rok jsem chodila po úřadech, ale narazili jsme.

Takže poloosvícení. Na jednu stranu povolili první stupeň, ale nevěřili, že by koncept mohl fungovat i pro starší děti.

A to samozřejmě stresovalo rodiče, protože čím víc se blížilo ukončení prvního stupně, tím víc byli rodiče i učitelé ve stresu – naučit rychle děti, že najednou budou písemky, známky a nebudou si moci volit své úkoly. A to velmi devalvovalo celou montessori myšlenku. Na opavském magistrátě nám několikrát zopakovali, že tyto experimenty patří do soukromé sféry, ač jde o metodu starou sto let. A tak se dalo dohromady sedm rodin, které měly děti v Opavě v různých ročnících – a založili jsme vlastní školu.

Jenže v Česku není montessori jako montessori. Jak já jako rodič poznám, že jdu do té opravdové?

To je pro laika na první pohled těžké poznat. A navíc i každý rodič si pod pojmem montessori představí něco jiného. Vždycky říkám, že montessori vzdělání je pro každé dítě, ale ne pro každého rodiče. A to se mi potvrdilo už mnohokrát. Proto se při přijímacím pohovoru rodičů ptám, co očekávají. Málko to dokáže vysvětlit.

Což ale často není chyba rodičů. Oni byli zmasakrováni klasickým školstvím, tuší, že to není ono, ale zároveň není v jejich silách pojmenovat správné vzdělávání.

Montessori pedagogika je založena na pozorování dětí a jejich vývojových potřeb. Když se přijdu do třídy podívat, zpozorním, pokud mám pocit, že děti něco dělají „na sílu“. Spousta lidí si myslí, že montessori je o koberečku a pomůckce. Ale i na koberečku se ve skutečnosti může odehrávat maskovaná frontální výuka – to není ono. Takže ve správné montessori škole je v pořádku i dítě na

Děti chápou, že cokoli se učí, využijí v životě. Teda až na doplněk ve větě – pro něj jsem využití dodnes nenašla.



Děti se učí slovní druhy podle symbolů.

koberečku s pomůckou i dítě v lavici, které je sloupečkový typ a chce si počítat příklady. Každé dítě je jiné a je třeba být otevřený hledání individuálních potřeb.

To ale vyžaduje úplně jiný typ pedagoga, než jakého produkuje pedagogická fakulta. To je spíš práce pro psychologa.

Pozorování je nejdůležitější činnost. Dobrý montessori učitel tohle umí. V každé naší třídě pracuje víc dospělých a ten s největším talentem je garant trojročí. Ostatní jsou jeho asistenti. V poslední době se i do České republiky dostávají standardy montessori pedagogiky tak, jak je nastavuje mezinárodní asociace AMI, která se snaží zachovat odkaz Marie Montessori v nejryzejší podobě. Pak už bude mít i laik jasno.

Mnoho rodičů asi potřebuje důkaz, že si na školu jen nehrajete. Zvlášť když bude dítě vypadat podezřele šťastně, což na běžných základkách často nebývá. Jakou jim nabízíte záruku, že pak nebude trpět v klasickém školství, kam logicky bude muset jednou přejít?

Montessori škola není bublina. I u nás se píší testy, i my jsme zařazováni do srovnávacích studií, v nichž naši žáci vycházejí velmi dobře. Na to většínou rodiče slyší.

Jak to, že vycházejí velmi dobře, když s nimi nedrillujete osm hodin denně separátní předměty?

Montessori

Maria Montessori

Objevování dítěte



Knihy Marie Montessori vydává nakladatelství Portál.

V mainstreamovém školství jde spousta času vnívat. Pozorovala jsem to u své dcery, když jsme si ji nechali doma. Ze základní školy jsme dostali učivo, které ona pro přezkoušení musela znát. Jeli jsme si svou projektovou výuku a ona se pak během čtrnácti dnů veškeré školní učivo doučila. A děti vzdělávané jinak než mainstreamově mají obrovský náskok v sociálních dovednostech, jenže ty nelze tabulkově testovat.

Mnoho rodičů má pocit, když vidí děti různě po třídě či venku po zahradě, nikoli srovnané v lavicích, že škola nemá řád. A děti řád potřebují.

Řád je jedním z pilířů montessori vzdělávání. Ve třídách je vidět na první pohled. Každá pomůcka má své místo. Právě proto, že každý pracuje na něčem jiném, je řád nutný, aby děti věděly, kde co najdou. Pokud tedy dítě přijde s tím, že se chce něco dozvědět o sopkách, učitel ho pošle do police s přírodní tematikou. A právě řád dává dětem pocit bezpečí.

Váš školní vzdělávací program je jiný. Jak vysvětlujete rodičům, že do páté třídy nezažijí klasické předměty?

Vzdělávací oblasti popsány máme, ale do páté třídy jsou v jednom vyučovacím předmětu, který se jmenuje labyrint světa. Rodičům to vždy vysvětluju na příměru. Když jdu nakoupit, taky si tu činnost nerozkouskávám na psaní seznamu a čtení seznamu a počítání peněz, ale dělám vše dohromady. Na druhém stupni máme čtyři předmě-



Třídnické věci se řeší v kruhu, aby si všichni viděli do obličejů.

ty. Tam už rodiče začínají být nervózní, když se přiblíží přijímačky - ptají se, zda jsme naplnili vše například ze zeměpisu a z fyziky.

Jednodušší to asi bude, až budete mít po letošním roce první absolventy...

Už dva roky od nás odcházeli deváťáci, ale ti k nám přišli z různých škol, takže až letos máme poprvé deset deváťáků, kteří jsou v montessorii od první třídy. Mezi nimi i má dcera, která začala v Opavě.

Letos je paradoxně ideální doba - pandemie nahrála tomu, že mnohá gymnázia pro letošek upouštějí od cermatovského testování, přesto i tak asi máte děti, které půjdou testy dělat...

Máme speciální přípravu, ale i ta je jako vše ostatní formou nabídky. Třetí trojročí, tedy sedmý až devátý ročník, je celé i o bavení se o tom, kam dítě směřuje. Děti si zkoušejí testy, děláme diagnostiku, kdo potřebuje v jaké části testu podpořit - někdo spíše v gramatické části, někdo v seřazování textu. V rozhovoru s průvodcem si dítě definuje, s čím a jak potřebuje pomoci. S deváťáky jsme v září stihli tzv. Enex Camp. Na týden jsme vyjeli a cíleně se připravě vnovali. Každý si nastavil plán.

A co druhý stupeň?

Pro druhý stupeň, který v Česku ještě vůbec není rozšířený, má Maria Montessori skvělý koncept. Děti střídají praktické a akademické týdny. Mají kus pole, které si přetvářejí k obrazu svému. Přály si dvě starší maringotky, týpí, postavily si kadibudku, pozemek oplotily, vysázely stromy, tvoří zahrád-

ku a zvou si tam odborníky z praxe. Aktuálně rekonstruovaly maringotku, dělaly rozpočty, volily materiály, rozdělovaly si pracovní role. Tyto projekty pak souvisejí s akademickou částí. K vyššerkování cesty počítaly s naším matikářem objem kvádrů. Chápou, že cokoli se učí, využijí v životě. Teda až na doplněk ve větě - pro něj jsem využití dodnes nenašla. (smích)

Přemýšlela jsem, jak si asi vaše děti vedou v době totálního uzavření škol. Logicky mi vyšlo, že lépe, protože umějí pracovat samy.

To se opravdu ukázalo už v první vlně. Ani my jsme u mladších nebyli na on-line výuku úplně zvyklí. Ale u starších dětí jsme s MS Teams pracovali už dávno před pandemií. Studenti třetího trojročí jsou zvyklí dostávat zadání elektronicky. Takže jsme tuto dovednost předali nižším trojročím. Ale děcka to zvládla naprosto samostatně. Nejstarší dcera mi právě přinášela informace od kamarádek z klasických škol. Ty si často stěžovaly, že nevědí, co mají doma dělat. Kde začít. Nikdo jim na jednodu neplánuje den. Jsou ztracené. Naše děti se už ale od malička učí každý den plánovat. Z nabídky, kterou mají, si vyberou, na jakou lekci ten den půjdou a kolik si nechají individuálního času pro rozdělanou práci z minula. Takže nyní jen plánování a práci dělají doma a konzultace a lekce probíhají on-line.

Trojročí znamená i přirozené míchaní dětí starších a mladších - známe to z malotřídek. V čem je toto dělení výhodnější?

I běžným učitelům, kteří se k nám chodí dívat, je jasné, že velkou výhodu

to má pro tzv. přechodové děti. Prvňáček, který je napřed a v druhém pololetí už se ve škole nudí, si u nás už může dělat cokoli náročnějšího. Například vyjmenovaným slovům, která jsou typická až pro třetí třídu, se u nás věnují po celou dobu trojročí. A když pak prvňáček vidí, že jsou ve třídě děti se zajímavými seznamy slov, začne se zajímat už dřív. A navíc si děti projdou všechny sociální role - nejmladšího, prostředního, nejstaršího.

Jak velkou svobodu má dítě ve výběru toho, co bude daný den dělat? Nabízí se možnost nedělat nic?

Svoboda jde vždy ruku v ruce se zodpovědností. Pokud jdu hrát hokej, mám vždycky mantinely a pravidla hry. A tady je to stejné. Montessori školy mají striktně nastavená pravidla. I rodiče se často diví. Děti vědí, že do školy se chodí pracovat. Svobodu mají ve volbě aktivity, ale není možné nic nedělat.

I vašim dětem se jednou, i když díky Labyrintu až na střední škole, přihodí klasické vzdělávání. Připravujete je na to? Že budou známky, testy, frontálka a často i nuda...

Roky mě to trápilo. Hodně spolupracujeme s pražskou ZŠ Na Beránku, která už je v provozu šestnáct let, takže absolventů má řadu. Někteří už jsou vysokoškoláci a já se jich mohla ptát. I vývojová psychologie dokládá a oni mi to potvrdili také, že v patnácti letech je člověk po vývojové stránce hotový - možné jsou drobné úpravy, ale děcka už s přechodem nemají problém. Už to vnímáme i u nás, berou to jako fakt.

Ale umíte si představit i střední montessori školu.

Ve světě už jsou, umím si ji představit. Ale je dobré, že už i střední školy se postupně začínají učit dělat to jinak. Nebýt jen v rámci svého předmětu a s klapkami na očích.

Zapochybovala jste někdy o tom, zda jste neukousli moc velké sousto? Ta odpovědnost je přece jen veliká.

To víte, že jo. S tím se potýká každý, kdo se pouští do nového projektu. Ze začátku bylo opravdu velmi náročné si tu cestu obhájit před rodiči, před veřejností - my jsme navíc na vesnici a v blízkosti klasické základní školy. Ale všechny nás tady nabíjejí právě děti. Vidět je, jak pracují, to je radost!